

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนงานศึกษาและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาของการศึกษาค้นคว้า
แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ แนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ
และภายใต้บริบททางวัฒนธรรม

2.1 แนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

นักกฎหมายชาวเยอรมันชื่อ Guenter Duerig (1989 : 17) ได้ให้คำอธิบาย คำว่า
“ศักดิ์ศรี” ไว้ในหนังสือ *Grundgesetz-Kommentar* ว่า มนุษย์ทุกคนเป็นมนุษย์โดยอำนาจแห่งจิต
วิญญาณของตนเอง และมีอำนาจที่จะกำหนดตนเองและการสร้างสภาพแวดล้อมของตนเองด้วย
การตัดสินใจของตน

Klaus Stern (1994 : 113) ได้สรุปสาระสำคัญของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ไว้ใน
Das Staatsrecht der Bundesrepublik Deutschland ว่า หมายถึง คุณค่าอันมีลักษณะเฉพาะ
และเป็นคุณค่าที่มีความผูกพันอยู่กับความเป็นมนุษย์ ซึ่งบุคคลในฐานะที่เป็นมนุษย์ทุกคน
ได้รับคุณค่าดังกล่าวโดยไม่จำต้องคำนึงถึงเพศ เชื้อชาติ ศาสนา วัย หรือคุณสมบัติอื่นๆ ของบุคคล
ในความหมายนี้ “ศักดิ์ศรี” จึงหมายถึงลักษณะบางประการที่สร้างออกมาเป็นคุณค่าเฉพาะตัว
ของมนุษย์ อันเป็นสาระัตถะในการกำหนดความรับผิดชอบของตนเอง และเป็นสาระัตถะที่มนุษย์
แต่ละคนได้รับเพื่อเห็นแก่ความเป็นมนุษย์ของบุคคลนั้นด้วย

W. Maihofer และ R.F. Behrendt (1997 : 543) เห็นว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น เป็นการแสดงออกถึงการสร้างปริมณฑลของความอิสระของปัจเจกบุคคลให้กว้างที่สุดเท่าที่จะทำได้ และใช้ประโยชน์จากปริมณฑลดังกล่าวเพื่อการดำรงไว้ซึ่งชีวิตมนุษย์ และเพื่อปรับปรุงชีวิตมนุษย์ ให้ดีขึ้นโดยวิธีการพัฒนาขีดความสามารถของมนุษย์ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

หนังสือเรื่อง สิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ ของบรรเจิด สิงคะเนติ (2543 : 87-89) มอง “ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์” ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญไทย เป็นการกล่าวถึง “คุณค่า” ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งเป็นคุณค่าที่ไม่ขึ้นอยู่กับเวลาสถานที่ และจะต้องทำให้คุณค่าดังกล่าวนี้มีผลในทางกฎหมาย เป็นที่สังเกตได้ว่ารัฐธรรมนูญของไทยได้ให้การรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างชัดเจน โดยแยกออกจากสิทธิและเสรีภาพ ดังที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ ในกรณีเช่นนี้สถานะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ย่อมถือว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นคุณค่าหรือวัตถุประสงค์ในทางกฎหมายอย่างหนึ่งซึ่งต้องให้การรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญของไทย นอกจากนี้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ยังเป็นรากฐานของ สิทธิและเสรีภาพทั้งปวงเพราะโดยสภาพพื้นฐานสิทธิและเสรีภาพต่างๆ นั้นเป็นผลของการรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

บรรเจิด สิงคะเนติ (2543 : 87) วิเคราะห์ว่า สิทธิในชีวิตและร่างกายเป็นสิทธิที่ติดตัวปัจเจกบุคคลมาตั้งแต่เกิดเป็นสิทธิของปัจเจกบุคคลที่มีอยู่ในสภาวะธรรมชาติ สิทธิในชีวิตและร่างกายดังนี้อาจจะถูกพรากไปจากบุคคลได้ แต่ในทางตรงกันข้ามอาจทำให้ได้รับหลักประกันขึ้นมาโดยบทบัญญัติกฎหมายของรัฐไว้ สิทธิในชีวิตและร่างกายเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่ของมนุษย์ และเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีอิสระที่จะกำหนดตนเองได้ตามเจตจำนงที่ตนประสงค์ จากการที่มนุษย์มีเจตจำนงโดยอิสระในอันจะสร้างสภาพแวดล้อมของตนเองหรือพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองนี้เองที่ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ดังนั้น เพื่อเป็นการเคารพในสิทธิในชีวิตและร่างกายของปัจเจกบุคคล บุคคลแต่ละคนจึงต้องเคารพในขอบเขตปริมณฑลส่วนบุคคลของแต่ละคน และด้วยเหตุนี้สิทธิในชีวิตและร่างกายจึงเป็นรากฐานอันสำคัญของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์”

นพนิธิ สุริยะ (2543) ได้สะท้อนให้เห็นถึงข้อถกเถียงในทางวิชาการไว้ในวารสารนิติศาสตร์ว่า ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ นั้นเป็นเพียงหลักการกว้าง ๆ ที่ครอบคลุมสิทธิและเสรีภาพทั้งหลายหรือว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นถือว่าเป็นสิทธิที่มีลักษณะเฉพาะตนสิทธิหนึ่ง ต่อกรณีปัญหาดังกล่าวในทางวิชาการของเยอรมันนั้น มีความเห็นแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายแรก เห็นว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานสิทธิหนึ่ง เพราะการบัญญัติถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มาตรา 1 วรรค 1 ของรัฐธรรมนูญนั้น มีลักษณะเป็นการประกาศหลักการของสิทธิขั้นพื้นฐาน และเนื่องจาก มาตรา 1 วรรค 1 ของรัฐธรรมนูญ ได้บัญญัติให้สิทธิขั้นพื้นฐานในมาตราต่อ ๆ มาผูกพันอำนาจรัฐทั้งหมด แต่ไม่หมายความรวมถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1 วรรค 1 ของรัฐธรรมนูญ จึงไม่ถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานสิทธิหนึ่ง ส่วนอีกฝ่ายหนึ่ง เห็นว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานสิทธิหนึ่ง ทั้งนี้โดยพิจารณาจากการจัดระบบในเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานและพัฒนาการในทางประวัติศาสตร์ของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แล้ว ถือได้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานสิทธิหนึ่ง โดยฝ่ายนี้ได้โต้แย้งความเห็นฝ่ายแรกที่กล่าวว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีลักษณะเป็นการประกาศหลักการและขาดความแน่นอนชัดเจนนั้น ซึ่งฝ่ายนี้เห็นว่าลักษณะดังกล่าวนั้นปรากฏอยู่ในสิทธิขั้นพื้นฐานอื่น ๆ ด้วย ซึ่งปัญหาในเรื่องดังกล่าวต่อมาศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ของเยอรมัน ได้วินิจฉัยยอมรับว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานสิทธิหนึ่ง และต่อมาได้วินิจฉัยว่าถึงแม้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มิได้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับการบัญญัติไว้ในมาตราที่ระบุให้ผูกพันอำนาจรัฐทั้งหมดก็ตาม แต่อำนาจรัฐทั้งหลายก็ยังคงผูกพันกับหลักสูงสุดของรัฐธรรมนูญ (ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์) ด้วย

ศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์เยอรมัน ได้เคยวินิจฉัยเกี่ยวกับการละเมิดในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยวิธีการอธิบายถ้อยคำต่าง ๆ เช่น การทำให้ได้รับความอับอาย การติดตามไล่ล่า การเนรเทศ และการลงโทษที่มีลักษณะทารุณ โหดร้าย หรือการกระทำที่เป็นการบังคับให้ทำงาน การใช้คนเป็นทาส การก่อการร้าย การทำลายล้างชาติพันธุ์ หรือการนำมนุษย์ไปใช้ในทางทดลอง การกระทำเหล่านี้ล้วนแต่เป็นการกระทำที่ละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทั้งสิ้น และต่อมาศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ของเยอรมัน ได้พัฒนาแนวคิดในเรื่องของการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ออกมาในรูปแบบที่เป็นภาวะวิสัย ซึ่งความหมายว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ได้รับความกระทบกระเทือน หากมนุษย์ได้ถูกลดคุณค่ามาเป็นเพียงวัตถุของการดำเนินการ อย่างใดอย่างหนึ่งกรณีนี้ย่อมถือได้ว่าการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แล้ว นอกจากนี้ได้มีความพยายามในการจำแนกการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยพิจารณาจากความเกี่ยวพันระหว่างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กับสิทธิในความเสมอภาคและสิทธิในเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กับความเกี่ยวพันต่อหลักนิติรัฐ (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2543 : 102)

นอกจากนี้ Duerig (1989 : 30) ยังได้จำแนกลักษณะการกระทำที่เป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามออกดังนี้

การกระทำที่ปรากฏอย่างชัดเจนว่าเป็นการละเมิดในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อันเป็นการกระทำที่ลดคุณค่าของมนุษย์ลงมาอยู่ในระดับที่เป็นเพียงสิ่งของ เช่น การกระทำที่เป็นการทรมาน การเอาคนไปเป็นทาส การจับไล่กลุ่มคน การเนรเทศ การติดตามไล่ล่า การบังคับให้ทำงาน การก่อการร้าย การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ และการทดลองที่กระทำต่อมนุษย์

การกระทำที่เป็นการลงโทษในทางอาญา หากแต่เป็นการลงโทษที่รุนแรงเกินควร หรือเป็นการลงโทษที่ทารุณโหดร้าย

การกระทำใด ๆ ที่มนุษย์ถูกลดคุณค่าเป็นเพียงวัตถุของการกระทำนั้น ๆ

การล่วงละเมิดไปในขอบเขตอันเป็นเรื่องส่วนบุคคล

การล่วงละเมิดในชื่อเสียงเกียรติยศของบุคคลอันเกิดมาจากการกระทำของรัฐ

2.2 แนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ภายใต้บริบททางวัฒนธรรม

ในแง่มานุษยวิทยาทางวัฒนธรรม (Cultural Anthropology) คือ การศึกษาทางมานุษยวิทยาโดยการอาศัยข้อมูลทางด้านวัฒนธรรมเป็นหลักฐานในการศึกษาในเชิงวิวัฒนาการ นักมานุษยวิทยาส่วนใหญ่ให้คำจำกัดความของวัฒนธรรมว่ามักจะเน้นถึงระบบความเชื่อ (Belief System) และค่านิยมทางสังคม (Social Value) วัฒนธรรมมิใช่พฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ แต่เป็นระบบความเชื่อและค่านิยมทางสังคมซึ่งอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของมนุษย์ วัฒนธรรม คือ กฎระเบียบหรือมาตรฐานของพฤติกรรมที่คนในสังคมยอมรับ อย่างเช่นวัฒนธรรม คือ “วิถีชีวิต” (Way of Life) ของคนในสังคม เป็นต้น

การอธิบายในลักษณะนี้ช่วยให้ทำความเข้าใจว่าสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องของวัฒนธรรม เป็นเรื่องของระบบความเชื่อ ค่านิยมทางสังคมเป็นแนวความคิดที่มีร่วมกันของมนุษย์ในสังคมโลก เป็นภูมิปัญญา และองค์ความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ในอดีตซึ่งมีความเป็นสากลในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะแง่ของวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายซึ่งก็คือ “ความสุข” ร่วมกัน และวัตถุประสงค์นี้เองที่ทำให้หลักสิทธิมนุษยชนเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางตามระบบวัฒนธรรมของสังคมที่ต่างออกไป อย่างไรก็ตามกรอบการมองดังที่กล่าวมานี้ไม่อาจที่จะสรุปว่าสิทธิมนุษยชนหรือการอ้างถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นเรื่องที่มาจากวัฒนธรรมตะวันตก หรือเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ในทางการเมืองระหว่างประเทศ แต่ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างในทางเนื้อหาของการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นในแต่ละสังคมซึ่งดูเหมือนว่ายังคงเป็นเรื่องของค่านิยมทางสังคม เป็นเรื่องของวิถีชีวิตของคนในแต่ละสังคมซึ่งยังคงมีรายละเอียดและวิธีการที่แตกต่างกันอยู่ระหว่างสังคมตะวันตกและสังคมตะวันออก แต่โดยสาระสำคัญแล้วต่างก็ต้องการรักษาไว้ซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังวัตถุประสงค์แห่งหลักสิทธิมนุษยชนได้อ้างถึงเช่นเดียวกัน ดังนั้นคงเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องหากว่าคนในสังคมหนึ่งจะคิดว่าค่านิยมในการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดของตนเป็นความคิดที่ถูกต้องและเป็นหลักการที่คนในสังคมอื่นสมควรที่จะยึดถือและปฏิบัติตาม โดยยังไม่ได้ทำความเข้าใจถึงวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมในสังคมอื่นนั้น ๆ เสียก่อน

หนังสือเรื่อง *มนุษย์กับวัฒนธรรม* ของ ยศ สันตสมบัติ (2540 : 4-48) ซึ่งแม้จะไม่ได้เป็นการศึกษาศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยตรง แต่ชี้ให้เห็นว่าในระดับของสังคมท้องถิ่นนั้น หากว่าบุคคลหนึ่งบุคคลใดกล่าวอ้างว่า ตนถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือละเมิดซึ่งสิทธิมนุษยชนอันเป็นหลักสากลนั้นสิ่งที่จะต้องนึกถึงอยู่เสมอคือ

ประการแรก ความหมายของเรื่องนั้น ๆ ในระดับวัฒนธรรม กล่าวคือ สมควรที่จะต้องพิจารณาว่าในระดับวัฒนธรรมที่เป็นสากล และวัฒนธรรมระดับท้องถิ่นในเรื่องนั้นว่ามีความแตกต่างกันอยู่หรือไม่ เช่น เรื่องทัศนคติร่วมในท้องถิ่นนั้นซึ่งจะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในอนาคตอันใกล้ หากว่าเรื่องนั้น ๆ จะเป็นที่ยอมรับในท้องถิ่นนั้นประกอบกัน

ประการที่สองสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงก็คือในระดับกฎหมาย ซึ่งจะต้องมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด และสอดคล้องกับหลักการประการแรก โดยจะต้องพิจารณาว่าท้องถิ่นหรือประเทศนั้นได้มีการบัญญัติรับรองหลักการหรือคุ้มครองเรื่องดังกล่าวไว้หรือไม่ เมื่อพิจารณาถึงตรงจุดนี้แล้ว สิ่งที่มีปัญหามากที่สุดก็คงเป็นวิธีการในการอธิบายถึงสิ่งที่ได้พิจารณามาแล้วข้างต้นนั้นให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นให้มากที่สุด หรือตีความถ้อยคำในตัวบทกฎหมายให้เป็นภาวะวิสัยให้มากที่สุด สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นให้มากที่สุด

ขณะที่งานอีกชิ้นหนึ่งจาก การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ของอุดม รัฐอมฤต โนนธิ สุริยะ และบรรเจ็ด สิงคะเนติ (2544) สะท้อนให้เห็นปัญหาอีกประการก็คือ การที่บุคคลโดยกึ่งเรื่องสิทธิมนุษยชนขึ้นกล่าวอ้างเพื่อเรียกร้องความคุ้มครองตามกฎหมาย โดยถือว่าเป็นสิทธิที่บุคคลมีตามกฎหมายบ้านเมืองนั้น เป็นเรื่องของ การอ้างสิทธิที่กฎหมายบัญญัติไว้ (Statutory Rights) เป็นสิ่งที่สมควรจะได้รับการคุ้มครอง แต่ในรายละเอียด การที่จะพิจารณาว่าสิ่งที่ถูกกล่าวอ้างเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่ นั้นสามารถที่จะยึดแนวที่ปัญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้กำหนดเอาไว้เป็นแนวทางในการวินิจฉัยได้ ปัญหาหากจะมีก็คือ เรื่องที่อ้างเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับค่านิยมโดยรวมหรือวิถีชีวิตในท้องถิ่นนั้นหรือไม่ และในกรณีนั้นจะเป็นวินิจฉัยในมุมมองของใคร กล่าวคือ หากเป็นมุมมองของผู้ที่เรียกร้องก็จะคูมิน้ำหนักและเหตุผลพอเพียงที่จะทำเช่นนั้น แต่หากมองในมุมมองของท้องถิ่นโดยรวมแล้วหากว่าเรื่องนั้นเป็นสิ่งที่ค่านิยมร่วมของท้องถิ่นเห็นไปในทางเดียวกันก็ไม่ผู้จะเป็นปัญหาหนัก

ปัญหาก็คงอยู่ที่ตัวบุคคลที่ทำหน้าที่ในการวินิจฉัย ซึ่งจะต้องหาคำอธิบายให้สอดคล้องกับแนวคิดที่เป็นสากลเป็นที่ตั้ง ในขณะที่เดียวกันก็ต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมของท้องถิ่นประกอบด้วย ไม่ใช่ยึดแนวคิดที่เป็นอัตวิสัยของผู้ทำหน้าที่วินิจฉัยเองเป็นส่วนตัว ความเป็นสากลที่กล่าวถึงนี้ก็คือ “ เป้าหมาย ” หรือวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของหลักการเรื่องสิทธิมนุษยชนอันได้แก่ “ ความสงบสุข ” โดยรวมของสังคมเป็นหลัก ในแง่นี้จึงอาจกล่าวได้ว่าสิทธิมนุษยชนในตัวของมันเองเป็นทั้งวิธีการและเป้าหมายในการคุ้มครองมนุษย์

หากว่าในกรณีเดียวกันนั้น แทนที่บุคคลจะอ้างเรื่องสิทธิมนุษยชน กลับเป็นการยกเรื่อง “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ขึ้นกล่าวอ้าง ปัญหาการตีความก็ย่อมมีความยากขึ้นไปอีกระดับหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากว่าในปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนไม่ได้ให้ความหมายของคำๆ นี้เอาไว้ แต่ก็สามารถที่จะมองหาแนวความคิดร่วมของความหมายของคำได้จากบริบทในเนื้อหาของปรัชญาๆ นั้นเอง ดังได้กล่าวมาแล้วว่าในการพิจารณานั้นอาจใช้วิธีพิจารณาจากจุดประสงค์อันแท้จริงของเรื่องในการตอบปัญหาในเรื่องของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ก็เช่นเดียวกัน โดยความหมายในทางภาษาแล้ว ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อาจมีความหมายว่าเป็นการให้การยกย่องหรือเชิดชู “คุณค่าสากล” ของความเป็นมนุษย์มากกว่าเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล แต่ในขณะที่เดียวกันเรื่องของปัจเจกบุคคลอาจกลายเป็นเรื่องของคุณค่าสากลในอนาคตก็ได้และยังเป็นจุดเริ่มต้นในการพิจารณาได้ กล่าวคือ การละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือ การที่มนุษย์ผู้หนึ่งได้กระทำอันเป็นการลดคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ของบุคคลอื่นลง ซึ่งในแง่หนึ่งนั้นนอกจากเรื่องความเท่าเทียมกันในสังคม ซึ่งรวมถึงในทางกฎหมายด้วยที่ผู้ละเมิดได้รับการปฏิบัติโดยไม่เท่าเทียมกันกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคม โดยมีใช้เรื่องที่เกิดขึ้นเพราะสถานะในสังคมที่แตกต่างกัน การกระทำเช่นนั้นอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลนั้นได้ เช่น การใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนที่กระทำต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเสมือนเป็นบุคคลที่กระทำความผิดก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดย่อมเป็นการกระทำที่มีชอบ ไม่ว่าจะเป็นการวิสามัญฆาตกรรม หรือการนำผู้ต้องหามาแถลงข่าวต่อหน้าสื่อมวลชน เป็นต้น

การพิจารณา “คุณค่า” ของความเป็นมนุษย์นั้นสามารถที่จะพิจารณาที่เนื้อหาในการปฏิบัติว่า หากว่ามาตรฐานที่ใช้ในการปฏิบัติต่อผู้ที่ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นได้ถูกนำมาเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติต่อบุคคลอื่นเป็นการทั่วไป หรือถูกนำมาเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติต่อตัวเราเองแล้วนั้นจะสามารถยอมรับได้หรือไม่ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นกระบวนการในทางความคิดที่พัฒนามาจากศีลธรรมและจิตใจที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ ซึ่งก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพที่อยู่เหนือตัวบุคคล เหนือเรื่องส่วนบุคคลใดๆ เป็นส่วนประกอบพิเศษที่อยู่ในตัวมนุษย์โดยธรรมชาติ เป็นศีลธรรมขั้นสูงและเป็นหลักประกันในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคม

ในงานของ จรัญ โฆษณานันท์ (2544) ได้เสนอถึงการมองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ว่าอาจพิจารณาได้จากมาตรฐานขั้นต่ำของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งได้แก่ขอบเขตขั้นต่ำสุดของสถานภาพบุคคล อันเป็นแนวตั้งรับขั้นสุดท้ายที่มนุษย์คนหนึ่งคนใดมีอยู่และห้ามมนุษย์อื่น ๆ ก้าวล่วงซึ่งถ้ามีการฝ่าฝืนก็ถือว่าเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เช่น ผู้ที่ถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุกและถูกส่งไปรับโทษในเรือนจำนั้นก็คือผู้ที่ทำผิดกฎหมายจึงต้องชดใช้กรรมที่ตนได้กระทำ แต่เนื่องจากเขาก็เป็นมนุษย์ เมื่อถึงเวลารับประทานอาหารก็ต้องมีจาน มีช้อน ดังนั้นการที่จะเอาข้าวโปรยลงบนพื้นแล้วให้ก้มลงเลียเข้าปากจึงเป็นพฤติกรรมที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่ากระทบสถานภาพขั้นต่ำของบุคคล เป็นต้น

อุดม รัฐอมฤต นพนิติ สุริยะและบรรเจิด สิงคะเนติ (2544) ได้เสนอถึง มาตรฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามลักษณะของกลุ่ม การแยกลักษณะของกลุ่มเป็นไปตามประสบการณ์ที่ทุกคนอาจพบด้วยตนเองได้ และจากวรรณกรรมและสื่ออื่นๆ จึงเป็นเสนอตัวอย่างบางเรื่องอันมิใช่การกำหนดในเชิงปริมาณว่ามีจำนวนเท่าไร ลักษณะของกลุ่ม ณ ที่นี้ได้แก่การรวมตัวของบุคคลที่มีเอกลักษณ์ร่วมกันคือ

1. กลุ่มของเพศ
2. กลุ่มวิชาชีพ
3. กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์
4. กลุ่มวงศ์ตระกูล

นพนิติ สุริยะ บรรเจิด สิงคะเนติ และอุดม รัฐอมฤต (2544) เสนอมุมมองใกล้เคียงกับ งานของ จรัญ โฆษณานันท์ (2544) ในประเด็นที่ว่า สถานภาพของบุคคลในสังคมไทยมีความแตกต่างกัน ซึ่งทำให้ต้องขบคิดต่อไปอีก กล่าวคือ สถานภาพของบุคคลเหมือนกันหมดทุกคนหรือไม่ มีความแตกต่างกันอย่างไร ความแตกต่างนั้นเกิดจากสาเหตุใด คนไทยยอมรับความแตกต่างเช่นนั้นหรือไม่ มีขอบเขตเพียงใด

ในงานศึกษานี้ ผู้ศึกษาเลือกใช้แนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในบทบัญญัติ
ของรัฐธรรมนูญ และแนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ภายใต้บริบททางวัฒนธรรม เพื่อเป็น
เครื่องมือในการช่วยวิเคราะห์การให้คำนิยาม รวมถึงการกำหนดขอบเขตคำนิยาม ศักดิ์ศรี
ความเป็นมนุษย์ โดยพิจารณาการรับรู้ และความเข้าใจกฎหมายของพนักงานสอบสวนในอำเภอเมือง
จังหวัดเชียงใหม่ที่มีต่อ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ร่วมด้วย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved